

Kan du huske... Bordings købmænd. 5 del

”Hå’ du høt’, at Anna te Åges hå’ fåt’ a bette pii.”

”Næj, hår hun. De var da godt.”

”Hå du åsse høt’, at Svend ska’ begrades på løvda. A trow’er de ålre. æ klok’ ti.”

”Å Peters Per hå bræk’et a niers i æn slåskamp på æ krower.”

”Næj hår han. Han æ no også en være slagsbrowr.”

Sådan kunne samtalerne foregå ”ve a kjøm’en.” En bænk og to stole eller flere og ofte et lille bord var placeret ikke for langt fra købmandsdisken. Så mødtes man med naboen eller andre beboere fra egnen, når man nu lige var taget til købmanden for at handle ind. Og købmanden deltog også flittigt.

Købmanden i Hestlund, der havde et dårligt ben, trak bare skuffe nummer 3 under bordpladen lidt ud (den hvor pengene lå i), så sad han halvt på skuffen kun med det raske ben på jorden. Mange kan endnu huske det.

Og i vindueskarmen eller andre steder, hvor man ikke gjorde meget opmærksom på sig, selv kunne børnene eller andre ansatte interesseret følge med i samtalerne.

På den måde blev man opdateret om, både hvad der forgik i sognet, men også om det, der foregik længere ude i verdenen.

Det var egnens samlingssted. Her mødtes man. Alle skulle jo til købmanden for at købe ind. Og så mødtes man med andre end lige naboen i skellet, når det lige traf sig at hest og mand mødtes.

Nogle vil måske sige, det var sladder der foregik hos købmanden, når man snakkede.

Man kan også vælge at betragte det som omsorg for hinanden. Man kærede sig om hinanden og hjalp hinanden om nødvendigt. Men man skulle jo først vide, hvordan det stod til de forskellige steder. Der var noget godt om folks omsorg for hinanden. Noget gik tabt, da stolene forsvandt hos købmanden. Man har været nødt til at finde andre væresteder, hvor man tager sig af hinanden.

Det at have en købmandsbutik var altid en familie-foretagende. Mand, kone og børn. Alle hjalp til. Ofte var der også medhjælp på. Mange mennesker skulle leve af det. Det kan godt undre en, så lille en kundekreds der var nødvendigt for at alle kunne leve af det. Nogle steder lå købmændene tæt ved hinanden.

Nu var det sjældent, det kun var kolonialvarer der kom over disken. Mange andre varer, som var nødvendig i en almindelig husholdning, havde købmanden også. Petroleum, kul, landbrugsvarer osv. Sukker, mel petroleum mm, fik købmanden hjem i større portioner. Børnene blev så sat til at opdele i mindre portioner. Eller de kunne være stik-i-rend-dreng ned i kælderen eller om i skuret bagved, eller de kunne ligge æg fra kurve i æggekasser. Mange steder indsamlede købmændene overskudsæg fra ejendommene, når de var på landtur med bestilte købmandsvarer. Disse æg blev så pakket i større æggekasser og sendt til æggecentraler.

Rundt om i Bording opland har der været mange købmandsforretninger. Lad os starte i Christianshede. Her var der to købmænd. I 1920 købte Søren Overby og hans svoger Jens Christensen i fællesskab en grund af Morten Larsen for 530,00 kr. + stempelafgift på 5,30 kr. som betaltes kontant.

De byggede købmandsbutik, som Søren Overby senere blev ene-ejer af. I 1929 overtog datteren Johanne og svigersønnen Holger Kristian Nielsen fra Bording forretningen for 16.000,00 kr. + ”*at de måtte respektere at ejendommen er behæftet med forpligtelse til at deltage i vedligeholdelse af Byens Brønd.*” jf. Skøde.

Købmandsforretningen som den så ud lige efter den blev bygget i 1921 af Søren Overby og Jens Christensen.

I de næste 19 år skulle denne forretning med blandet landhandel brødføde en familie på 6 + 4 forældreløse børn fra "Rævedal."

I maj 1948 sælger de forretningen til Otto Villadsen fra Fårvang for 39.250,00 kr. Gælden er på kun 9000,00 kr. til gengæld er renten på 4 1/2 % p.a. De flytter til Møllegade i Ikast i 1948 og driver også der købmandshandel.

Otto Villadsen sælger allerede forretningen igen i oktober 1948 til en ældre mand, Knudsen, inden Thorvald Jensen i 1952 køber forretningen.

Thorvald havde forretningen til engang i 70erne. Hvorefter han solgte den. .. og...

Pludselig var der ingen købmand i Christianshede

Købmand Holger Nielsen og sønnen Victor bag købmandsdisken. På skabslågerne foran ses store reklamer for eksempel Silvo (vaskepulver). På den anden side er der mange skuffer med diverse kolonialvarer som sukker og mel. Også pengekassen var i en skuffe. Bemærk også vægten på disken. Billedet er fra omkring 1947.

Den anden købmand i Christianshede hed fra 1941 Kristian Jakob Kristensen Gjødvad. Han havde da købt forretningen af træskomager Høgh for 10.000,00 kr.. Det var nu mest konen der passede butikken, mens han gik postbud – i de første år.

Det var en rigtig landkøbmand hvor man kunne købe alt muligt, fra sukker og mel til klipfisk. Cinders og koks afmålt med hektolitermål kunne også købes.

En dag kom en dreng springende og sagde: ”Á ska´ha´ så´n jen te´ å sky. a ky´er mæ.” Han skulle have en trommespyd, som man brugte til at stikke ind i koens vom, når den havde trommesyge. Det havde de også i butikken, lige som de også have ”medicinindgiver” (til heste) og hammelsæt til en trespand. Jo, der var mange ting i butikken i skuffer og hylder, fra loftet og på gulvet.

Emma og Jakob Kristensen Gjødvad (= Gjøvér et navn han brød sig meget lidt om og derfor undlod at bruge) drev forretning indtil han døde i 1971.

Emma blev boende indtil hun blev nødt til at tage på Engesvang plejehjem, hvor hun levede indtil for få uger siden (maj 2011) - i 22 år.

Indtil maj 1971 var der altså 2 købmænd lige ved siden af hinanden. Lige frem venner var de to købmænd nok ikke, Men de satte stor pris på hinanden. Thorvald Jensen opkøbte da også restlageret i 1971 hos Jakob Kristensen, da han stoppede.

Man skelede da til, hvem der gik over til konkurrenten, men passede ellers hver sit. F. eks. havde Jakob Kristensen en landtur ud til hovedvej 13 over Pårup til Hørbylunde og tilbage til Christianshede, hvor han indsamlede æg og afleverede bestilte varer. Ikke andre indsamlede æg i området.

Kristian og Emmas eneste søn, Verner Gjødvad, Bording skriver:

”Efter et par år hos postvæsenet kunne de begge leve af butikken og nu blev der tid at pleje oplandet. De startede med at hente æg hos landmændene i samarbejde med Viborg Ægpakkeri. Det skulle vise sig at være en god ide, for det gav samtidig nye kunder til butikken. Mandag formiddag startede far sin tur på cykel – en tur på ca. 35 km – for at hente kontrabøger med nye ordre i.

Turen tog hele dagen, der skulle jo også være tid til snak. Når han kom hjem havde mor lukket butikken og lavet aftensmad. Efter opvasken gik de i butikken, pakkede de bestilte varer i tomme æggekasser og fik sat navn på.

Om tirsdagen kørte Søren Hjort fra Hørbylunde varerne ud. Senere var det Børge Kristensen, Christianshede, der i hestevogn kørte ud med varerne. Om onsdagen hentede ægpakkeriet kasserne med æg og afleverede ligeså mange tomme kasser.

*Det var en god hobby, landhusmødrene havde der. Æggene kunne i de fleste tilfælde betale købmandsregningen.”
Sådan om købmændene i Christianshede.*

Købmand Jakob Gjødvads købmandsbutik fra engang i 50'erne.

Forsættelse om de øvrige købmænd i Bordings opland følger i næste nummer.

Ps. Er der nogle, der er så heldige at ligge inde med billeder af nogle af Bording og Bording omegns købmænd og gerne vil delagtiggøre det til andre, er Bording lokalhistorisk Arkiv meget interesseret. Kopier kan også laves.

**Bent Hansen, Bording Lokalhistorisk Arkiv.
juli 2011**

